
RECENZJA

**dorobku dr. Rafała Janiaka
w związku z postępowaniem habilitacyjnym
w dziedzinie sztuki w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne**

"(...)Moja droga artystyczna opiera się jednak na dwóch filarach działalności muzycznej: kompozycji i dyrygenturze. Często przy różnych okazjach – rozmowach , wywiadach – jestem pytany o moją profesję muzyczną. To pytanie zadane w sposób bezpośredni: „kim jestem?” w moim przypadku wiąże się z odpowiedzią złożoną. Ta pewna komplikacja życiowa ogromnie mnie cieszy, bowiem przez cały okres mojej kariery artystycznej nie musiałem dokonywać wyboru pomiędzy byciem kompozytorem a dyrygentem.(...)"
Rafał Janiak

Dr Rafał Janiak - dyrygent i kompozytor. Ukończył z wyróżnieniem studia kompozytorskie pod kierunkiem prof. Stanisława Moryty w 2010, a także studia dyrygenckie (również z wyróżnieniem) w klasie prof. Antoniego Wita w 2011 na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie. W 2015 roku na podstawie obronionej rozprawy pt. „Problemy dyrygenckie związane z nowymi komplikacjami metrycznymi w muzyce XXI w. na przykładzie wybranych partytur B. Furrera, P. Szymańskiego, T. Adesa oraz własnej kompozycji”, wykonanej pod kierunkiem promotora prof. Antoniego Wita, **otrzymał tytuł doktora**. W swoim dorobku posiada wiele nagród zdobytych w konkursach muzycznych ogólnopolskich i międzynarodowych. Twórczość Rafała Janiaka obejmuje kilkadziesiąt utworów napisanych na różnorodną obsadę wykonawczą – od solowej, przez kameralną, symfoniczną, po wokalnoinstrumentalną i z użyciem mediów elektronicznych. Jego utwory prezentowane były zarówno w kraju, jak i zagranicą, na najważniejszych festiwalach. W 2011 roku został głównym dyrygentem Bemowskiej Orkiestry Symfonicznej Camerata Viva, z którą wykonuje dzieła od XVII do XXI wieku. Współpracuje z kilkoma polskimi orkiestrami. W sezonie 2012/13 był asystentem-dyrygentem Antoniego Wita, a w sezonie 2013/14 Jacka Kaspszyka w Filharmonii Narodowej.

**OCENA DZIAŁALNOŚCI ARTYSTYCZNEJ, DYDAKTYCZNEJ I NAUKOWEJ
(DZIAŁALNOŚĆ DYRYGENCKA I KOMPOZYTORSKA)**

Rafał Janiak to artysta trafnie łączący dwie płaszczyzny artystycznej drogi - **kompozytorskiej i dyrygenckiej**.

"(...)Moja droga artystyczna opiera się jednak na dwóch filarach działalności muzycznej: kompozycji i dyrygenturze. Często przy różnych okazjach – rozmowach , wywiadach – jestem pytany o moją profesję muzyczną. To pytanie zadane w sposób bezpośredni: „kim jestem?” w moim przypadku wiąże się z odpowiedzią złożoną. Ta pewna komplikacja życiowa ogromnie mnie cieszy, bowiem przez cały okres mojej kariery artystycznej nie musiałem dokonywać wyboru pomiędzy byciem kompozytorem a dyrygentem.(...)"
Rafał Janiak

Spośród kompozycji można wymienić takie utwory jak: *Suita Parodiowana* na małą orkiestrę symfoniczną (2004), *Miniatura taneczna* na wielką orkiestrę symfoniczną (2004), *Etiuda w stylu Czernego* na fortepian (2005), *4 Sonety do poezji Jana Kasprowicza* (2005), *Ewolucje* na klarnet (2005), *Introduzione e cantilena* na skrzypce (2006), *3 Pieśni do poezji Zuzanny Tobis* na mezzosopran i wiolonczelę (2006), *Sanctus* na 3 chóry mieszane (2006), *Con passione* na saksofon i fortepian (2006), *5 Aforyzmów* na trio stroikowe (2006), *Dziewczyna zraniona w uczuciach* scena misteryjna na chór, orkiestrę i solistów (2007), *Con vigore* na fortepian (2007), *Das letzte Lied aus Salome* na altówkę (2007), *Symfonia nr 1* (2007), *Kantata o Miejscach Świętych* na solistów i orkiestrę (2008), *Surrounded Music* na akordeon, wiolonczelę i live electronics (2009), *Da soli per tutti* na 2 perkusje i 2 fortepiany (2009), *Nokturn* na skrzypce i fortepian (2009), *I Koncert skrzypcowy* (2010), *After hours of muteness* (2010), *Trio* na klarnet, skrzypce i fortepian (2010), *Ap 4,1* (2011), *Awakening – Movement – Cogitation* sonata na akordeon (2012), *Sinfonietta per archi* na orkiestrę smyczkową (2014), *Wspomnienia z przeszłości*, koncert na bandoneon i orkiestrę kameralną (2015), *5 Pieśni zdradzonej do poezji Mariusza Jagiełło* na sopran, skrzypce, wiolonczelę, harfę i perkusję (2015), *Pięć odcieni w kolorach kwartetu* (2015), *After hours of deepest darkness* na saksofon altowy i akordeon (2015), *Człowiek z Manufaktury*, opera (2019), *Sonata na skrzypce i fortepian* (2019).

Jego utwory prezentowane były zarówno w kraju, jak i zagranicą, m.in. w Filharmonii Narodowej i Studiu Koncertowym Polskiego Radia im. Witolda Lutosławskiego w Warszawie oraz Konserwatorium im. M. Rimskiego-Korsakowa w Petersburgu, a także podczas prestiżowych festiwali muzycznych: Festiwal Prawykonawców (NOSPR w Katowicach), „Musica Polonica Nova” (Wrocław), Legnickiego Conversatorium Organowego, „Gwiazdy Promują” (Jelenia Góra), „Gaude Mater” (Częstochowa), „Laboratorium Muzyki Współczesnej” (Białystok), WDR – Musikfest (Münster, Niemcy). Wykonywały je takie zespoły, jak: Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia w Katowicach, Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Narodowej, Polska Orkiestra Radiowa, Orkiestra Symfoniczna Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie, Filharmonie: Dolnośląska, Krakowska, Podkarpacka, Sudecka; Polski Chór Kameralny oraz Chór Filharmonii i Opery Podlaskiej.

"(...)Dyrygent i kompozytor. W swojej działalności dyrygenckiej zajmuje się muzyką od XVIII do XXI wieku. Swoje kompozycje buduje w oparciu o klasyczne formy – bada m.in. zasadę dialogowania w technice koncertującej. Strona brzmieniowa jego utworów daleka jest jednak od klasycznego systemu dur-moll, a zwraca się raczej ku nowym jakościom barwowym.(...)"
Ewa Chorościan

Twórczość Rafała Janiaka, to twórczość ujmująca, nietuzinkowa, zaskakująca i ciekawa, będącą nową i inspirującą płaszczyzną na gruncie muzyki najnowszej. To twórczość pisana w fakturach jasno czytelnych o charakterze ściśle notacji przedstawionej bardzo jasno i precyzyjnie, w tradycyjnym taktowym zapisie, jak i pewnego rodzaju aleatoryzmu. Wszystkie widoczne w przedstawionych utworach aspekty dają świadectwo dobrego przygotowania od strony warsztatu kompozytorskiego, jak i trafnego połączenia z wątkiem emocjonalnych, co daje w moim odczuciu wartość bardzo wysoką.

Złożona teka dokumentacyjna ukazuje w sposób szczegółowy dorobek kompozytorski złożony z utworów o różnym charakterze i ciężarze gatunkowym, o różnym aparacie wykonawczym, bogactwie poszukiwań na gruncie współczesnej muzycznej formy i treści.

W swoich utworach kompozytor często sięga do gatunków klasycznych tj. opera, symfonia, sonata, koncert czy trio nadając im jednak swoisty, ponadczasowy i współczesny nowy wymiar. W Jego twórczości nie brakuje wątków eksperymentalnych, w których poszukuje innych form wyrazu, ekspresji czy formy. Jak sam zaznacza, proces owego poszukiwania odbywa się w zgodzie i poszanowaniem spuścizny wielkich mistrzów. Postawa twórcza zatem daleka jest od rewolucyjnych zamiarów - staje do dialogu z przeszłością.

Dokumentacja habilitacyjna to szczegółowy, przejrzysty i rzetelny opis działalności dyrygenckiej, kompozytorskiej, i artystycznej. w pojęciu ogólnym. Zawiera m.in. autoreferat ukazujący drogę kompozytorskich i dyrygenckich inspiracji i poszukiwań na gruncie tworzenia i odtwarzania dzieł już gotowych, jak i opis wybranego dzieła w przewodzie habilitacyjnym.

Podkreślam, droga artystyczna Kandydata opiera się na **dwóch filarach działalności muzycznej: kompozycji i dyrygenturze**, które Habilitant trafnie łączy.

"(...)Dualizm mojej profesji artystycznej oddziałuje na siebie wzajemnie. Komponując myślę o wykonawstwie a dyrygując staram się odczytać najbardziej skryte idee twórcy.(...)"
Rafał Janiak

Od wielu lat Rafał Janiak współpracuje z większością najważniejszych instytucji muzycznych w Polsce zarówno jako dyrygent i kompozytor. W wielu z tych miejsc ma możliwość prezentowania swoich działań artystycznych regularnie, rokrocznie utrzymując stałą współpracę.

"(...)Moja przygoda z muzyką rozpoczęła się wraz z rozpoczęciem edukacji muzycznej, którą w głównej mierze zdobywałem w Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej I i II st. im. F.Nowowiejskiego w Gdańsku (1994-2005). Od początku nauki gry na instrumencie (fortepianie) byłem zainteresowany tworzeniem muzyki najpierw poprzez próby improwizatorskie później, zachęcany przez nauczycieli przedmiotów muzycznych teoretycznych, zapisywanie pierwszych swoich kompozycji. Ciekawość różnych obszarów muzycznych wyrażała się również tym, że w trakcie nauki w liceum muzycznym uczyłem się na dwóch instrumentach głównych: fortepianie i klawirze, co było wtedy sytuacją niecodzienną. Byłem laureatem wielu konkursów i przesłuchań związanych z przedmiotami muzycznymi teoretycznymi (wymienię tylko tytuł laureata olimpiady artystycznej z Historii Muzyki w 2005). Przełomowym wydarzeniem, które jednoznacznie zdecydowało o podjęciu studiów muzycznych było zdobycie wyróżnienia na konkursie kompozytorskim IV Uczniowskiego Forum Muzycznego w Warszawie za utwór Suita Parodiowana na orkiestrę kameralną.(...)"
Rafał Janiak

Przeglądając otrzymaną dokumentację zakresów działalności, którą rozwija Rafał Janiak, nietrudno dostrzec jak duże znaczenie w rozwoju polskiej jak i światowej kultury ma działalność Kandydata - działalność na polu kompozytorskim i dyrygenckim.

Rafał Janiak to artysta wykazujący niewątpliwie tendencje indywidualne o sprecyzowanych zamierzeniach, a jednocześnie wielotorowości podejmowanych przezeń, spełnianych zadań i obowiązków na polu dyrygenckim, kompozytorskim, artystycznym, dydaktycznym, jak i ogólnokulturowym.

Przedstawiona dokumentacja zawierająca opisy działań, a wraz z nią opisy wielu dokonań Habilitanta świadczy o ciekawej osobowości artystycznej i sugeruje, iż dorobek dyrygencki, kompozytorski, jak i ogólno-artystyczny niewątpliwie może stać się ważnym obszarem młodego pokolenia dyrygentów i twórców, i tym samym stać się znaczącym impulsem w historii rozwoju polskiej muzyki i wykonawstwa, zwłaszcza współczesnych utworów.

Do ważniejszych nagród i wyróżnień, które stanowią ważny element w mojej ocenie, należy m. in.

- ❖ I Nagroda na I Ogólnopolskim konkursie kompozytorskim „Bardziej być”, im. Jana Pawła II w Warszawie (2007)
- ❖ III Nagroda na III Międzynarodowym Konkursie Kompozytorskim „Musica Sacra” w Częstochowie (2008)
- ❖ Wyróżnienie na 51 Konkursie Młodych Kompozytorów im. Tadeusza Bairda (2010)
- ❖ Za osiągnięcia naukowe i artystyczne w trakcie studiów został wyróżniony dwukrotnie tytułem laureata konkursu „Studencki Nobel” (2009,2010)
- ❖ stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (2007,2012)
- ❖ stypendium prezydenta miasta Gdańsk za wybitne osiągnięcia w nauce (2009/2010)
- ❖ stypendium przyznane przez Keimyung University Foundation (Korea Płd.) (2009)

W ostatnim czasie Habilitant otrzymał kilka nagród i stypendiów w tym m. in.:

- ❖ Nagroda II st. JM Rektora UMFC za osiągnięcia dydaktyczne, naukowe i artystyczne 2016
- ❖ Stypendium Młoda Polska 2018 na wydanie płyty ze swoją twórczością z udziałem Narodowej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia w Katowicach

- ❖ stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla Wybitnych Młodych Naukowców na lata 2018-2021
- ❖ Nagroda I st. JM Rektora UMFC za działalność artystyczną, dydaktyczną i organizacyjną 2019
- ❖ „Orphee d’or” (Złoty Orfeusz) – nagroda francuskiej akademii fonograficznej za nagranie *5 pieśni Zdradzonej* własnego autorstwa na płycie Real Life Song Joanny Freszel (2016)
- ❖ 2 nominacje do nagrody polskiej akademii fonograficznej „Fryderyki 2016” za nagranie *5 pieśni Zdradzonej* własnego autorstwa na płycie Real Life Song Joanny Freszel

Jednym z najnowszych i najważniejszych osiągnięć Kandydata jest nagroda - Grand Prix oraz nagroda publiczności wieloetapowego Międzynarodowego Konkursu Kompozytorskiego organizowanego przez Teatr Wielki w Łodzi, w którym przewodniczącym jury był prof. Krzysztof Penderecki¹. Nagroda przyznana była za dzieło - Operę *Człowiek z Manufaktury*.

Przedmiotem konkursu było napisanie opery *Człowiek z Manufaktury* do wskazanego, autorskiego libretta Małgorzaty Sikorskiej – Miszczuk. Skład jury był następujący: kompozytor i dyrygent - **prof. Krzysztof Penderecki** (przewodniczący), dyrektor Narodowej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia - **Joanna Wnuk-Nazarowa**, dziekan Wydziału Wokalno-Aktorskiego Akademii Muzycznej w Łodzi - **prof. Urszula Kryger**, prezes Stowarzyszenia im. Ludwiga van Beethovena - **Elżbieta Penderecka**, dziennikarz i krytyk muzyczny **Aleksander Laskowski**, dyrygent **Vladimir Kiradijev** oraz adiunkt w Akademii Muzycznej w Krakowie - **dr hab. Maciej Tworek**.

"(...)Bogata, różnorodna a przy tym klarowna i przykuwająca uwagę(...)"
Jacek Marczyński

Wszystkie kompozycje Kandydata prezentowane były podczas prestiżowych krajowych festiwali muzycznych – *Festiwal Prawykonan* (Katowice), *Musica Polonica Nova* (Wrocław), *Legnickie Conversatorium Organowe*, *Gwiazdy Promują* (Jelenia Góra), a także międzynarodowych - *Gaude Mater* (Częstochowa), *Laboratorium Muzyki Współczesnej* (Białystok), *WDR - Musikfest* (Münster, Niemcy) i in..

Twórczość Habilitanta została utrwalona i wydana na wielu płytach, wielokrotnie była emitowana na antenie Polskiego Radia. Jako kompozytor zrealizował kilkanaście zamówień kompozytorskich w tym zamówienie IMIT-u w ramach programu MKiDN *Kolekcje – Zamówienia Kompozytorskie*.

Oceniając działania na polu dyrygenckim, odnoszę się z całym szacunkiem do osiągnięć Habilitanta. W młodym wieku rozpoczął pracę w Filharmonii Narodowej, będąc najpierw asystentem prof. Antoniego Wita (sezon 2012/2013), a następnie Jacka Kaspszyka (2013/2014).

Jako dyrygent koncertuje z orkiestrami Filharmonii Narodowej, Narodowej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia w Katowicach, Sinfonii Juventus czy orkiestrami Filharmonii Krakowskiej, Śląskiej, Bałtyckiej, Podkarpackiej, Zielonogórskiej i Opolskiej.

"(...)Dysponuje ładnym, czytelnym gestem, wybornie panuje nad orkiestrą(..). Jego interpretacje są starannie wypracowane i spontaniczne zarazem(...)"
Anna Woźniakowska Polska Muza

Dokumentacja zawiera szczegółowy opis współpracy z jednostkami i instytucjami kulturalnymi, udział w festiwalach międzynarodowych jak i ogólnopolskich, współpraca z filharmoniami, zespołami wokalnymi i instrumentalnymi, chórmi i orkiestrami, współpraca z solistami w roli dyrygenta.

Ostatnie lata to także **owocna działalność kompozytorska.**

"(...)W swoich utworach często sięgam do gatunków klasycznych tj. opera, symfonia, sonata, koncert czy trio itp.. Staram się jednak nadać im nowy, indywidualny wymiar. Nie brakuje w mojej twórczości wątków eksperymentalnych, w których poszukuję innych form wyrazu, ekspresji czy formy. Ten proces owego poszukiwania odbywa się w zgodzie i poszanowaniem spuścizny wielkich mistrzów tzw. muzyki klasycznej. Moja postawa twórcza zatem daleka jest od rewolucyjnych zamiarów. Dla mnie w muzyce jest jeszcze tak wiele nieodkrytych przestrzeni dźwiękowych, których blask można wydobyć poprzez kontynuację idei muzycznych pozostając w swoistym dialogu z przeszłością.(...)"
Rafał Janiak

Płyta Joanny Freszel *Real Life Song* z kompozycją Habilitanta *5 pieśni zdradzonej* została nominowana w dwóch kategoriach do *Fryderyków 2016* oraz otrzymała prestiżową nagrodę krytyków francuskich *L'Orfee d'Or l'Academie du disque lyrique* (2016). Ta kompozycja doczekała się już kilkunastu prezentacji z różnymi wykonawcami.

W najbliższym czasie ukaże się płyta monograficzna poświęcona twórczości kameralnej Habilitanta.

Jak wspomina Autor, z wielu koncertów na których znalazła się w programie Jego muzyka warto wymienić jeden szczególnie - koncert monograficzny w całości wypełniony własnymi kompozycjami *Many Languages of Music by Rafal Janiak*. Odbył się on w Sali Balowej Pałacu Tyszkiewiczów-Potockich Uniwersytetu Warszawskiego 12 grudnia 2018 w ramach posiedzenia naukowego *The Cluster. The Past for the Present* organizowanego przez wydział „Arte Liberales” UW.

Ostatnie lata to także wzmożona **działalność dyrygencka**, zwłaszcza na polu muzyki operowej - od 2016 roku stale współpracuje jako dyrygent z Teatrem Wielkim w Łodzi.

Habilitant pracuje z większością polskich orkiestr filharmonicznych - Filharmonią Krakowską, Filharmonią Lubelską, a także Elbląską Orkiestrą Kameralną czy Polską Filharmonią Kameralną Sopot, również stale współpracuje ze swoim mentorem - profesorem Antonim Witem, którego był asystentem w Filharmonii Narodowej.

W programach koncertowych Habilitant znajduje miejsce także dla promocji muzyki najnowszej zwłaszcza polskich kompozytorów.

DYDAKTYKA I DZIAŁAŃCZOŚĆ OGÓLNO-ARTYSTYCZNA

Ze względu na dualistyczną działalność artystyczno-naukową Rafał Janiak prowadzi zajęcia na wielu wydziałach i kilku specjalnościach i typach studiów. Obecnie jest pracownikiem Wydziału Dyrygentury Symfoniczno-Operowej. Wykłada m.in. kompozycję, propedeutykę kompozycji, instrumentację, czytanie partytur, czytanie partytur z podstawami dyrygowania oraz przedmioty tj. zespoły wokalne – praca z dyrygentem, zespół wokalny - instrumentalny czy warsztaty muzyczne.

Jest wykładowcą Podyplomowych Studiów Kompozycji na Wydziale Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki. W ramach współpracy z Wydziałem Wokalno-Aktorskim zrealizował kilka premier operowych, będąc ich kierownikiem muzycznym.

Od 2017 roku jest kierownikiem artystycznym Chopin University Chamber Orchestra, nowopowstałej jednostki uczelnianej działającej przy Wydziale Instrumentalnym.

Jest promotorem prac dyplomowych na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina

Kandydat zajmuje się organizacją koncertów, sprawując nad nimi opiekę artystyczną i merytoryczną. Jest koordynatorem wielu wydarzeń artystycznych na UMFC.

Habilitant zasiadał także jako przewodniczący Jury I Międzyszkolnego Konkursu Kompozytorskiego organizowanego przez PSM I st. im. H. Wieniawskiego w Warszawie (2016).

Został wybrany senatorem UMFC, reprezentując II grupę pracowników naukowo-dydaktycznych na kadencję 2016-2020.

Jestem przekonany, iż Pan dr Rafał Janiak, jako kompozytor i dyrygent o tak znacznym dorobku twórczym, rokuje na bycie pedagogiem niekonwencjonalnym, rozwojowym, ciekawym poszukiwań nowych rozwiązań, indywidualnym, a przez to osiagającym z pewnością w przyszłości znaczące sukcesy na polu nauczania przedmiotów związanych z dziedziną kompozycji, dyrygentury i teorii muzyki. Z moich doświadczeń i obserwacji wynika, iż zdolni kompozytorzy, obdarzeni bogatą, duchową wyobraźnią są na ogół bardzo wartościowymi pedagogami. Pedagog posiadający silną

osobowość, nigdy nie ulegnie schematyzmowi i rutynie w podejściu do nauczania. Zawsze będzie szukał ciekawych i innowacyjnych form pokazania trudnych problemów bez naruszania fundamentalnych zasad metodyki nauczania.

OPIS DZIEŁA

W przypadku oceny Kandydata pojawia się dosyć ciekawe zjawisko - mianowicie dyrygent, w przypadku wskazania dzieła przedstawia pracę - kompozycję swojego autorstwa.

Co za tym idzie, będzie to niezwykle świadome przedstawienie partytury od strony technicznej i ułatwień dyrygenckich, przemyślanych struktur, opisów, które w stopniu najwyższym będą ułatwiać pracę przyszłym dyrygentom wykonujących ową partyturę, bowiem partytura wychodzi spod pióra znakomitego interpretatora muzyki z niezwykle bogatym doświadczeniem o czym również wskazuje przedstawiona dokumentacja.

Kompozytor wskazuje w postępowaniu habilitacyjnym operę - *Człowiek z Manufaktury* do libretta Małgorzaty Sikorskiej - Miszczuk oraz objęcie kierownictwa muzycznego premierowej realizacji dzieła, jako szczególne osiągnięcie. Utwór otrzymał, co pragnę raz jeszcze podkreślić, Grand Prix oraz nagrodę publiczności międzynarodowego konkursu kompozytorskiego ogłoszonego przez Teatr Wielki w Łodzi. Kandydat został również kierownikiem muzycznym zrealizowanej premiery tej opery w lutym 2019 roku, łącząc tym samym obie specjalności w tym przedsięwzięciu, **co zasługuje na szczególne wyróżnienie i uznanie.**

Światowa premiera *Człowieka z Manufaktury* miała miejsce 2 lutego 2019 r. w Teatrze Wielkim w Łodzi. W głównych partiach wystąpili Stanisław Kierner, Małgorzata Walewska, Michał Barczak (aktor), Jan Jakub Monowid, Robert Ulatowski² oraz chór, balet i orkiestra Teatru Wielkiego w Łodzi. Po wygraniu konkursie dyrekcja teatru zdecydowała się powierzyć Autorowi dzieła kierownictwo muzyczne tej premiery. Spektakl wyreżyserował Waldemar Zawodziński.

Akcja *Człowieka z Manufaktury* toczy się pod koniec XIX wieku w wielokulturowej Łodzi; jednym z bohaterów utworu jest Izrael Kalmanowicz Poznański - żydowski "król bawełny". To postać historyczna, lecz życie owej postaci nie jest treścią libretta - jedynie inspiracją do bardziej uniwersalnych rozważań na temat wyzysku, dyskryminacji i sprawiedliwości społecznej, jak wspomina Autor. Przedstawiona w partyturze praca niezależnie od formy pełna ekspresji, szlachetnych wartości, pełna duchowości i zrozumienia, co w odbiorze współczesnych utworów bywa nieraz trudne. Artystyczna wizja Habilitanta staje się niezwykle wysublimowana, nowa, intrygująca, pełna dojrzałości i zmysłu artystycznego ujawniającego się z precyzyjnym przedstawieniem swoich kompozytorskich intencji w aspekcie agogicznym, sonorystycznym, dynamicznym, frazowym, artykulacyjnym. To twórcza kreacja i włożenie w papier partyturowy nowej, swoistej koncepcji dzieła. Swoista opowieść muzyczna, wrażliwość muzyczna, spójna pod względem rozumienia kolejnych części partytur, ale jednocześnie pełna wyobraźni i pomysłów. Jako dyrygent swojego dzieła kompozytor osiągnął trudny do uchwycenia poziom porozumienia z myślą kompozytorską a wizją interpretatora, który zapewne niejednokrotnie stanie przy stronach partytury, łącząc owe płaszczyzny w sposób niezwykle dojrzały, co zasługuje na najwyższy poziom uznania.

"(...)Zwycięskie dzieło, wystawione barwnie i efektownie, jest może trochę eklektyczne, łączące perkusyjne imitacje pracujących maszyn z ekspresjonizmem, a momentami też impresjonizmem, ale wciąga i trzyma w napięciu..."
Dorota Szwarzman

Przedstawiona kompozycja Habilitanta świadczy o jego znajomości materii brzmieniowych poszczególnych instrumentów zestawionych wraz z głosami, co szczególnie przejawia się w bogatej gamie środków kolorystycznych zastosowanych w przedstawionej partyturze. Zróżnicowany sposób notacji utworu – czyli połączenie tradycyjnej notacji wraz ze współczesnymi rozwiązaniami graficznymi jest trafnym odzwierciedleniem zamierzeń kompozytora w zakresie poszukiwań odmiennych

rozwiązań fakturalnych i nowych pomysłów twórczych i tym samym stanowi ważny punkt na drodze kompozytorskiego rozwoju. Autor przedstawia dzieło o dużym ciężarze gatunkowym, wyraźnym rysie świadomego i ugruntowanego warsztatu kompozytorskiego, z drugiej strony to dzieło świeże, nowatorskie i poszukiwawcze. Wymienione aspekty zastosowane w przedstawionej partyturze czynią ją ciekawą, dając szerokie pole popisu dla wykonawcy, jak i samego dyrygenta. Mimo widocznego nawiązania do tradycji staje się ona ważnym momentem na drodze rozwoju kompozytorskiego Habilitanta. Ową kompozycją tworzy nową jakość, która świadczy o oryginalności jego muzyki.

Utwór składa się z dwóch aktów o podobnej długości o łącznym czasie trwania ok. 120 minut. W partyturze pojawia się 5 głównych postaci solowych, kilka epizodycznych, chór wcielający się w wiele ról, oraz orkiestra, której skład wyróżnia rozbudowana partia instrumentów perkusyjnych.

Przykuwa uwagę bogactwo kolorystyczne - wielka wyobraźnia i umiejętność zestawienia pomysłów w koherentną całość - jak wspomina Autor niestandardowe pomysły wynikają z następujących zabiegów:

- ❖ solowe partie z natury nie solistycznych instrumentów tj. tuba czy kontrafagot, powierzenie partii solowej kontratenorowi i aktorowi w operze nie reprezentującej dawnych gatunków operowych (np. opera barokowa czy singspiel)
- ❖ używanie mniej typowych rejestrów głosów lub instrumentów
- ❖ łączenie brzmień z pozoru dość dalekich pod względem barwy w celu uzyskania charakterystycznych mikstur brzmienia
- ❖ dobarwienia kolorystyczne otrzymywane są poprzez krzyk, szept, mowa, wycie, mruczenie, używanie falsetu
- ❖ szmerowe, perkusyjne efekty realizowane przez instrumenty dęte i smyczki
- ❖ użycie w partyturze instrumentów nie wchodzących w skład standardowego aparatu wykonawczego orkiestry operowej tj.: flet altowy, samba drums, surdo, cabasa
- ❖ zwiększenie roli perkusji (wykonywanej przez minimum 5 wykonawców), w której bogate instrumentarium zostaje eksplorowane różnorodnymi sposobami gry nierzadko odbiegającymi od standardowych, powszechnie znanym perkusistom.

"(...)Sonorystyka jest dla mnie ważnym elementem w muzyce. Postrzegam to zagadnienie w sposób nieco indywidualny, zwłaszcza w kontekście pojmowania stylu obecnego w muzyce awangardy lat 60 i 70-tych ubiegłego stulecia oraz jej kontynuatorach.

Już w trakcie studiów fascynowała mnie twórczość wielu polskich sonorystów (Penderecki, Serocki, Szalonek)³. Dla mnie jednak niezwykle istotnym elementem tej stylistyki była pewna jej służebność względem kształtowania formy czy narracji muzycznej. Tak pojmowany sonoryzm staram się kreować w moich kompozycjach.(...)"
Rafał Janiak

Faktura tej partytury różni się nierzadko w sposób radykalny pomiędzy poszczególnymi scenami od niemal kameralnej muzyki po wielkie sceny zbiorowe. Nie brakuje tu zabiegów wpływających na topofonię m.in. poprzez używanie chóru za sceną czy wyprowadzanie instrumentu (harfy) z kanału orkiestrowego na scenę. Pomimo bogactwa, różnorodności, a co za tym idzie kontrastowości pojawiają się elementy łączące.

Wyjątkowym doświadczeniem artystycznym było powierzenie kierownictwa muzycznego Habilitantowi w jego własnej operze. Pozytywne recenzje ważnych krytyków muzycznych sprawiły, że *Człowiek z Manufaktury* stał się pozycją repertuarową Teatru Wielkiego w Łodzi i jest wystawiany w kolejnych sezonach operowych.

Warto wspomnieć wyjątkowe wydarzenie jakim było plenerowe wystawienie tej opery na Rynku Włókniarek w łódzkiej Manufakturze 18. 05. 2019 - unikatowa możliwość obcowania z operą współczesną w przestrzeni otwartej przyciągnęła sporą publiczność. We wrześniu 2019 roku opera otrzymała Złotą Maskę – prestiżową nagrodę łódzkich krytyków, co zdaje się być osiągnięciem niezwykle ważnym.

Z zainteresowaniem analizowałem przedstawiony utwór, wskazany w przewodzie habilitacyjnym. Jawi się on jako wartościowy i obiecujący w kontekście przyszłych dokonań kompozytorskich Kandydata. Imponuje dbałość o szczegóły, spójność przekazu i zamysłu

artystycznego, mimo młodego wieku artysty. Nie boję się użyć słowa dojrzałość, w kontekście podejścia artysty do rozumienia i przekazu emocji zawartych w partyturze, jak i opanowania tak trudnej materii jaką jest opera - a co za tym idzie także wizja sceniczna.

Autor ukazuje w dziele swój trafny, wewnętrzny imperatyw, niezwykle szczerzy i świeży, przez co zapewne, zjedna sobie słuchacza. Jego warsztat kompozytorski cechuje się bardzo dobrym przygotowaniem, co uwidacznia się w pokonywaniu problemów stawianych przez kompozytora w partyturze.

Zatem, wskazane dzieło artystyczne, będące integralną częścią przewodu habilitacyjnego w sposób nowatorski odnosi się do pierwiastków kulturowych towarzyszących kompozytorowi podczas pisania, łączy go trafnie z otrzymanym librettem, ukazując nowe dzieło, jednak nie przerysowana zawiłą i niepotrzebną w moim odczuciu "teoretycznością utworów", która coraz częściej pojawia się w twórczości kompozytorów.

Człowiek z Manufaktury jest niezwykle cennym dziełem. Pragnę wyrazić mój szacunek dla pracy, dojrzałości, umiejętności władaniem uczuciami najwyższymi, dotykającymi w stopniu wysokim pierwiastków najważniejszych w muzyce - emocji pozytywnych, głębokich i szczerych, o uwidacznia się w odbiorze słuchaczy i krytyków i zapewne samych wykonawców.

Zamysł interpretacyjny dzieła o dużym ciężarze gatunkowym jest spójny i jednolity (mimo naturalnego podziału wynikającego z gatunku opery i różnorodności na które wskazuje kompozytor), jest logiczny i precyzyjny, oddziałuje głęboko na słuchacza poprzez wyrazistość, żywy, wewnętrzny oddech i ekspresję. Wykonawca stroni od powierzchowności na rzecz świadomej i dojrzałej koncepcji.

W kompozycji uwidacznia się doświadczenie na gruncie twórczym, przeżycia muzyczne, szerokie spektrum zwracania uwagi na filozoficzne poglądy i duchowe aspekty świata, twórcza odwaga, obserwacje co do formy i kształtowania emocji, podążanie za własnym mocno indywidualnym językiem, jak i umiejętność panowania nad fakturą, by przyszłe wykonania od strony dyrygenckiej były niezwykle klarowne i jasne i nie sprawiały problemów wykonawczych.

KONKLUZJA

Dorobek artystyczny Rafała Janiaka stanowi w moim odczuciu istotną kartę w dzisiejszej historii muzyki, otwartą na następne ważne perspektywy twórcze, kartę, która przekracza znaczeniem wymiar krajowy i wyraziście współreprezentuje zdobycze światowej muzyki, dając ogromny nacisk na propagowanie muzyki najnowszej.

Imponuje zgromadzona dokumentacja ilością, a nade wszystko rangą i znaczeniem miejsc koncertowych prezentacji utworów jak i koncertów prowadzonych jako dyrygent.

'(...)W moich planach i marzeniach chciałbym móc wciąż łączyć komponowanie i dyrygowanie, nie tylko na gruncie działalności artystycznej, ale także naukowej i dydaktycznej. Zachodzące zmiany w ustawie o szkolnictwie wyższym dają pewne nadzieje i szanse na wspieranie działań wszechstronnych w muzyce, zwłaszcza w ramach funkcjonowania całego środowiska muzycznego w obrębie jednej dyscypliny. Mam nadzieję, że po pozytywnym zakończeniu postępowania habilitacyjnego będę mógł w jeszcze większym stopniu dalej służyć polskiej sztuce i nauce, wciąż rozwijając i udoskonalając własne działania artystyczno-naukowe.(...)'
Rafał Janiak

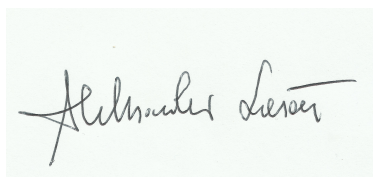
Wysoka samoświadomość estetyczna, pewna ręka, czy to w obszarze kompozytorskim czy dyrygenckim, doświadczenie zdobyte w pracy nad różnymi gatunkami i formami muzycznymi, warsztat dyrygencki, siła autentycznej ekspresji, różnorodność funkcjonalnie wprowadzonych środków wypowiedzi muzycznej – wszystkie te, godne bacznej uwagi atuty, sugestywnie przemawiały dotychczas, jak wynika ze składających się wykazów wykonań i prawykonań utworów polskich i zagranicznych kompozytorów, jak i prawykonań i wykonań dzieł własnych - przemawia równie mocno po analizie przedstawionej dokumentacji.

Habilitant ma ugruntowaną i cenioną pozycję w środowisku muzycznym, będąc niewątpliwie jednym z najciekawszych osobowości dyrygenckich i kompozytorskich jednocześnie, w młodym pokoleniu i zarazem znaczącą postacią w kręgu światowej muzyki i dyrygentury.

Niewątpliwie zgłoszone dzieło, jak i cały dorobek stanowi bardzo wysokiej miary punkt wyjścia w przewodzie habilitacyjnym z zakresu syntetyzującego i przenikającego działalność kompozytorską i dyrygencką. Biorąc pod uwagę potężny fundament dokumentacyjny, jako recenzent, pragnę z całym szacunkiem i uznaniem odnieść się do dokonań artystycznych, dydaktycznych i naukowych Pana dr. Rafała Janiaka i w pełni opowiedzieć się za pozytywnym rozpatrzeniem jego starań o nadanie stopnia Doktora Habilitowanego.

Biorąc pod uwagę ocenę całego dorobku dr. szt. Rafała Janiaka należy podkreślić, iż Habilitant jest wszechstronnie przygotowanym artystą i nauczycielem akademickim; jego osiągnięcia w zakresie dyrygentury i kompozycji stanowią znaczny wkład w rozwój dziedziny sztuk muzycznych zgodnie z art. 16 Ustawy z dnia 14. 03. 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki - Dz. U. nr 65, poz. 595 z 2003 r. Wraz ze zmianami, jak również, co wykazano wyżej, szczegółowych kryteriów Rozporządzenia MNiSW z dn. 1 września 2011 w sprawie kryteriów osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. nr 196 poz. 1165).

Osiągnięcia dr. szt. Rafała Janiaka w pełni przyjmuję.

prof. dr hab. Aleksander Lasoń